

Odnos študentov do varnosti na potovanjih

Sebastjan Repnik, Janez Mekinc

Namen prispevka:

V raziskavi smo ugotavljali, kako zaznavajo varnost na potovanjih po Evropi študenti/respondenti dveh različnih študijskih smeri, med katerima je ena usmerjena na področje varnosti (Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru – v nadaljevanju FVV), druga pa na področje turizma (Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem GRM Novo mesto – Center biotehnike in turizma – v nadaljevanju VSŠ). Domnevali smo, da so v povprečju študenti obeh institucij razvili različen odnos do varnosti na potovanjih, saj je njihov študij usmerjen v dve vsebinsko različni študijsko-strokovni področji. Preverjali smo njihov odnos do dejavnikov varnosti, kot so varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost.

Metode:

V raziskavo smo vključili vzorec 100 študentov. Podatke smo zbrali s pomočjo vprašalnika, s katerim smo merili stališča o dejavnikih varnosti na potovanjih, pri čemer smo uporabili petstopenjsko Likertovo lestvico. Za prikaz rezultatov naše raziskave smo uporabili tudi različne statistične kazalce, kot so aritmetična sredina, Mann-Whitneyjev test, frekvenčne porazdelitve odgovorov, kjer gre za prikaz neodvisnih spremenljivk. Za potrditev nekaterih ugotovitev smo dodatno uporabili tudi *t*-test.

Ugotovitve:

Ugotovitve kažejo, da se odnos do varnosti in njihova pričakovanja o posameznih elementih pri vseh treh dejavnikih varnosti med respondenti obeh ciljnih skupin razlikuje. Pričakovanja študentov Fakultete za varnostne vede o izvajanju in zagotavljanju posameznih elementov varnosti na potovanjih so višja v primerjavi s študenti Višje šole za gostinstvo in turizem.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Študenti imajo različne izkušnje z varnostjo na potovanjih, saj je število potovanj med posameznimi študenti zelo različno. Vzorec obsega 100 študentov in je priložnostni, saj vzorčni okvir ni bil poznan oz. ga ni bilo mogoče pridobiti, da bi lahko izvedli verjetnostno vzorčenje.

Praktična uporabnost:

Rezultate raziskave lahko uporabita obe izobraževalni instituciji v procesih evalvacije vsebin študijskih programov.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek na podlagi rezultatov raziskave utemeljuje, da lahko smer in vsebina študija vpliva na odnos študentov do elementov varnosti na potovanjih.

Ugotovitve so namenjene tako vsem raziskovalcem na področju varnosti in turizma kot oblikovalcem študijskih programov teh dveh študijskih področij.

UDK: 351.78:338.48

Ključne besede: turizem, varnost, potovanja, študenti, pričakovanja

Students' Attitude towards Travel Safety

Purpose:

The aim of the research was to determine how students/respondents perceive security on their journeys in Europe. The respondents belong to two different study programmes, one focusing on the field of security (Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor – FCJS) and the other on the field of tourism (Higher Vocational School for Catering and Tourism – HVC). Our main presumption was that students of both institutions have developed a different attitude towards travel safety since their studies focus on two substantively different academic/professional fields. We examined their attitude towards security factors, such as security climate, self-protection, and collective security.

Design/Methods/Approach:

Our research included a sample of 100 students. We used an instrument in the form of a questionnaire for quantitative measurement of responses on the ordinal scale from 1 to 5. To portray the result of the research, we also used various statistical indicators in the SPSS computer programme, such as: arithmetic mean, *t*-test, Mann-Whitney test, and frequency distribution of responses where independent variables are displayed.

Findings:

The findings suggest that the students' attitudes towards safety and their expectations on individual elements of all three security factors differ in both target groups. The expectations by students of FCJS regarding the implementation and provision of security are higher compared to students of HVC.

Research Limitations/Implications:

The respondents have different experiences with safety/security on their travels, as the number of travels varies quite substantially among them.

Practical Implications:

Both institutions can use the results of the research in the evaluation processes of their study programmes.

Originality/Value:

On the basis of the results of the research, the paper shows that the field and content of study have an impact on students' attitude to security elements while travelling. The findings are intended for all researchers in the field of security and tourism, as well as for designers of study programmes in these two study fields.

UDC: 351.78:338.48

Keywords: tourism, safety, security, students, travel, expectations

1 UVOD

Generalni sekretar Svetovne turistične organizacije Frangialli (2011) poudarja, da sta turizem in mir neločljiva. Vpliv turizma je tako močan, da lahko spremeni na videz nespremenljive razmere in omogoči spravo tam, kjer nihče ni menil, da je mogoča. Mekinc in Dobovšek (2011) govorita o resnici, da ima turizem zelo majhen vpliv na mir in varnostne pojave na makroravni in je v večji meri odvisen od varnosti, kot pa varnost od njega, kar pa trdijo tudi Hall, Timothy in Duval (2003). Varnost je pri ljudeh še vedno najvišje uvrščena vrednota v hierarhiji sistema vrednot (Musek, 1993c). Varnost in zdravje doživljamo kot najpomembnejši življenjski vrednoti.

Čeprav je bila varnost nov vodilni koncept v obdobju šele po 2. svetovni vojni, se je njeno proučevanje v času hladne vojne (zaostreni in celo antagonistični odnosi med dvema idejnopolitičnima, ekonomsko-znanstveno tehnološko in vojaško obrambnima blokoma) zožilo na vojaško politične razsežnosti v okviru konceptov nacionalne in mednarodne varnosti. V celotnem obdobju hladne vojne je v mednarodnih varnostnih študijah prevladovalo raziskovanje vprašanj v zvezi z vojaško ogroženostjo, jedrskim orožjem in Sovjetsko zvezo kot poglavitno vojaško in ideološko grožnjo zahodnim državam (Buzan in Hansen, 2009). Konec hladne vojne označujejo radikalne strateške, politične, ekonomske in kulturne spremembe v mednarodnem okolju, ki z globalizacijo dobivajo nove razsežnosti. Te se na področju varnosti kažejo kot kompleksno ogrožanje, ki presega okvire posameznih držav, npr. širjenje orožja za množično uničevanje, mednarodni terorizem, degradacija okolja, lakota, bolezni, nespoštovanje človekovih pravic in svoboščin, naravne nesreče idr. Globalizacija je med drugim že privedla do višje stopnje povezanosti sveta, kar ponovno aktualizira sodelovanje, in ne grobo tekmovanje ter konfrontacijo med državami in drugimi subjekti mednarodnih odnosov pri zagotavljanju varnosti, kar se najbolj očitno kaže v prizadevanjih za celostni pristop razumevanja sodobne varnosti, ki je najbolj eksplicitno vsebovan v konceptu človekove varnosti (Grizold in Bučar, 2011).

Pri razvoju turizma pa nas ovira tudi to, na kar opozarja Dobovšek (1997), da moramo znotraj pojma organizirana kriminaliteta ločevati med klasično organizirano kriminaliteto, ki pokriva področje vlomov, tatvin, trgovine z drogo in orožjem, iger na srečo, prostitucije itd., ter organizirano poslovno kriminaliteto. Slednjo Pečar (1981) opredeli kot najbolje organizirano kriminaliteto, s poznavanjem organizacije in »businessa«, z visokim poklicnim znanjem ekonomije in prava, povezovanjem z upravnimi strukturami in vladnimi institucijami. Po navadi gre za kriminalno organizirane ljudi z visoko izobrazbo, ki zasedajo visoke položaje v gospodarstvu in/ali politiki. Mnogokrat se imenuje tudi organizirana beloovratniška kriminaliteta. Ta vrsta organizirane kriminalitete je mnogo nevarnejša kot klasična organizirana kriminaliteta, predvsem pa je težje pregonljiva (Dobovšek, 2009). Razdelitev organizirane kriminalitete na klasično in poslovno organizirano kriminaliteto je pomembna tudi s stališča njenega vpliva na razvoj turizma ter predvsem trajnostnega turizma. Vsaka od njiju ima namreč svoje interese, ki pa se pogosto združujejo in prekrivajo. Klasična organizirana kriminaliteta ima svoje interese v turističnih dejavnostih, pri katerih

lahko sodelujejo s svojimi »storitvami«, torej s prostitucijo in trgovino z drogo. Mekinc, Cvikel in Dobovšek (2011) ugotavljajo, da so kazniva dejanja, povezana s prostitucijo, zgolj posredno povezana s turizmom, če se izvajajo na destinacijah, kjer je uveljavljen turizem oz. trajnostni razvoj, obenem pa imamo ponudbo »sex turizma« na destinacijah, kjer prevladuje masovni turizem.

Zato je treba na turizem gledati kot na dejavnost, ki vključuje številna gospodarska in negospodarska področja. Za uspešen razvoj le-tega je treba vzpostaviti kooperativnost vseh, ki lahko s svojim delovanjem pozitivno vplivajo na doseganje postavljenih ciljev, med drugim tudi njegove varnosti. Turizem je postal največja gospodarska panoga na svetu z najvišjimi letnimi stopnjami rasti. V vseh pojavnih oblikah je v letu 2012 zajemal več kot 1 milijardo turistov, kot navaja spletna stran Svetovne turistične organizacije (World Tourism Organization [UNWTO], 2012b), ter tako dosegel nov rekord, saj je število turistov zraslo za 4 % v primerjavi z letom 2011, ko je po svetu potovalo 983 milijonov turistov (UNWTO, 2012b). Prav tako je v letu 2010 potovalo več kot 940 milijonov turistov in v letu 2009 883 milijonov turistov (UNWTO, 2012a), kar je za 4,2 % manj kot v letu 2008, zaradi epidemije virusa A1H1N1. Pomen turizma za posamezno družbo je mnogo večji ter globlji in ni zgolj gospodarski. Turizem omogoča poleg gospodarskega tudi socialni in kulturni razvoj družbe, posamezne destinacije ali države. Sodobne družbe zagotavljajo pravico do dela in do počitka, s tem pa tudi pravico do sprostitve, razvedrila, oddiha in dopusta (Mikuš, 1999), ki so temeljni razlogi pri odločitvah za turistične storitve. Po navedbah Taurerja (1996) turizem podira omejenosti, predsodke ter odpira možnosti za osebno sporazumevanje posameznikov in narodov. Lahko sklepamo, da turizem opravlja pomembno vlogo pri razvijanju in utrjevanju dobrih odnosov med ljudmi in narodov celega sveta ter tako posledično prispeva k večji varnosti.

Gospodarska pomembnost turizma se lahko izmeri tako, da se primerja razmerje med prihodki od mednarodnih potovanj in BDP. Navedeni podatki izvirajo iz statistike plačilne bilance ter vključujejo poslovna potovanja in potovanja v prostem času. Leta 2011 je bilo razmerje med prihodki od potovanj in BDP najvišje na Malti (14,0 %) in Cipru (10,2 %), kar potrjuje pomembnost turizma v obeh otoških državah (glej tabelo 2), še višje razmerje pa je bilo ugotovljeno na Hrvaškem (14,7 %). Na splošno so bile leta 2011 države z najvišjimi prihodki od mednarodnih potovanj Španija (43.026 milijonov EUR), Francija 38.682 milijonov EUR, Italija, Nemčija in Združeno kraljestvo. Nemčija je leta 2011 prikazala najvišjo raven izdatkov za mednarodna potovanja v skupni vrednosti 60.596 milijonov EUR. Sledili sta ji Združeno kraljestvo (36.275 milijonov EUR) in Francija (29.922 milijonov EUR). Po analizi izdatkov glede na velikost vsake države v smislu števila prebivalcev so rezidenti Luksemburga leta 2011 za potovanja v tujino porabili povprečno 5.289 EUR na prebivalca, kar je veliko več kot v primeru Belgije (1.466 EUR na prebivalca), ki je na drugem mestu. Sledili so Danska, Irska, Švedska in Ciper (Eurostat, 2014).

Rezidenti iz EU-27 (stari 15 let ali več) so leta 2011 odšli na 1.055 milijonov počitniških potovanj. Krajša potovanja (z eno do tremi prenočitvami) so predstavljala malce več kot polovico (55,0 %) vseh potovanj (glej tabelo 1). Približno tri četrtine (76,3 %) vseh potovanj je bilo opravljenih znotraj države,

ostala pa v tujino. V nekaterih državah članicah EU so počitniška potovanja v tujino predstavljala več kot polovico vseh počitniških potovanj. Tako je bilo v Luksemburgu, Belgiji, Sloveniji in na Nizozemskem. Rezidenti Romunije, Španije, Grčije, Bolgarije in Portugalske pa so opravili manj kot 10 % počitniških potovanj v tujino. Kaže, da na te podatke vplivata tako velikost države članice kot njen geografski položaj (manjše in severnejše države so poročale o večji nagnjenosti rezidentov k počitnicam v tujini). Ocenjuje se, da je leta 2011 v turizmu sodelovalo približno 51,9 % prebivalstva EU-27 oz. da so ti v navedenem letu odšli vsaj na eno potovanje z vsaj štirimi prenočitvami. Tudi tu lahko opazimo velike razlike med državami članicami EU, saj se je stopnja udeležbe gibala med 6,4 % v Bolgariji in 90,3 % na Cipru. Z vidika ponudbe se ocenjuje, da je bilo leta 2011 v EU-27 dejavnih nekaj več kot 202.000 hotelov in podobnih nastanitvenih obratov ter tudi skoraj 271.000 drugih nastanitvenih gostinskih obratov (kot so kampi in počitniška stanovanja). Hoteli in podobni nastanitveni obrati so zagotavljali skoraj kot 12,6 milijona ležišč, od katerih je bila skoraj polovica (46,4 %) v treh državah članicah EU, in sicer v Italiji (2,3 milijona ležišč), Španiji (1,8 milijona ležišč) in Nemčiji (1,7 milijona ležišč). Leta 2011 je bilo v hotelih in podobnih nastanitvenih obratih v EU-27 opravljenih več kot 1.600 milijonov prenočitev rezidenčnih ali nerezidenčnih (tujih) turistov. V zadnjih desetletjih je bil pri številu turističnih prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih opažen splošni trend naraščanja (glej graf 1). Za začetek obdobja analize na grafu 1 je značilna relativno nizka vrednost, deloma zaradi upada števila potovanj po terorističnih napadih v Združenih državah leta 2001. Tudi leta 2008 in 2009 je prišlo do krajšega upada števila turističnih prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih zaradi finančne in gospodarske krize: število turističnih prenočitev v EU-27 je leta 2008 upadlo za 0,6 %, leta 2009 pa še za 2,8 %. Vendar se je leta 2010 število turističnih prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih povečalo za 0,8 %. Ta pozitivni razvoj se je nadaljeval in rast je leta 2011 dosegla 5,0 %, kar je pomenilo 2.364 milijonov prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih (glej graf 1) (Eurostat, 2014).

Država	ŠTEVILO PRIHODOV (1000)			PREGLED VSEH PRIHODOV PO DESTINACIJAH IN ČASU TRAJANJA (%)			
	Število prihodov	Krajši prihodi	Daljši prihodi	Kratki domači prihodi	Dolgi domači prihodi	Kratki tuji prihodi	Dolgi tuji prihodi
		(1-3 nočitve)	(4+ nočitve)	(1-3 nočitve)	(4+ nočitve)	(1-3 nočitve)	(4+ nočitve)
EU-27 (1)	1054843	580138	474706	49,8	26,5	5,2	18,5
Belgija	11280	4299	6980	16,2	9,4	21,9	52,5
Bolgarija	5573	3115	2458	52,8	34,9	3,1	9,2
Češka Republika	33985	22510	11475	63,2	21,3	3	12,5
Danska	28931	21278	7652	67,9	10,6	5,7	15,9
Nemčija	214999	107976	107023	44,5	21,7	5,8	28,1
Estonija	2236	1548	688	54,7	8,6	14,6	22,2
Irska (2)	10638	5559	5079	39,7	11,3	12,6	36,4
Grčija (3)	12103	5608	6494	45,1	46,1	1,3	7,6
Španija	121484	80590	40895	64	28,1	2,3	5,6
Francija	203609	105493	98116	49,5	39,6	2,3	8,6
Italija (3)	71264	33673	37591	42,8	38,1	4,5	14,7
Ciper	1705	784	921	40,9	11,1	5,1	42,9
Latvija	4187	3277	909	70,3	7,4	8	14,4
Litva	3423	2209	1214	52	11,3	12,5	24,1
Luxembourg	1340	529	811	<1	<1	39,3	60,5
Madžarska	19272	13513	5759	62,1	18,1	8	11,8
Malta	422	240	182	45,5	5,2	11,3	38
Nizozemska	30269	11299	18970	26,7	21,5	10,7	41,1
Avstrija	16393	7542	8851	31,2	19,1	14,8	34,9
Poljska	30828	16287	14541	50,2	35,8	2,6	11,3
Portugalska	11096	7543	3553	65,4	25,5	2,6	6,6
Romunija	12490	7325	5165	57,8	35,3	<1	6,1
Slovenija	4249	2460	1789	34,3	10,2	23,6	31,9
Slovaška	6855	2999	3856	34	26,2	9,7	30
Finska	37090	28760	8330	68,9	15,2	8,6	7,3
Švedska	42198	27247	14951	55,9	19,4	8,7	16,1
Velika Britanija	116925	56475	60451	42,7	19,4	5,6	32,3
Norveška	17318	9846	7473	43,6	17,6	13,2	25,5
Švica (3)	15554	6431	9123	25,4	14,6	16	44,1
Hrvaška	7039	3858	3181	39,9	31,5	14,9	13,7

Tabela 1:
Počitniška
potovanja
rezydentov
(starih 15 let
ali več),
2011
(vir:
Eurostat,
2014)

(1) Ocene so izdelane za namen te populacije, zbrane z vsoto/povprečjem zadnjih razpoložljivih podatkov za države članice EU.

(2) 2009

(3) 2010

Graf 1: Število prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih*

*Število prenočitev v nastanitvenih gostinskih obratih, EU-27, 2001–2011 (1000 milijonov prenočitev rezidentov in nerezidentov) (vir: Eurostat, 2014)

(1) Ocene so izračunane za namen te populacije, ne vsebujejo podatkov za Francijo in druge vrste namestitvev kapacitet.

Tabela 2: S potovanji povezani prihodki in izdatki v plačilni bilanci, 2001–2011 (vir: Eurostat, 2014)

Država	Prihodki (v EUR milijonih)			Relativni vpliv na BDP, 2011 (%)	Potrošnja (v EUR milijonih)			Relativni vpliv na BDP, 2011 (%)
	2001	2006	2011		2001	2006	2011	
EU-27 (1)		71770	85016	0,7		87933	89578	0,7
Belgija		8199	8127	2,2		12372	16055	4,3
Bolgarija	1088	2064	2852	7,4	512	1174	960	2,5
Češka Republika	3468	4690	5484	3,5	1550	2194	3279	2,1
Danska	4482	4434	4442	1,9	5435	5968	7116	3
Nemčija	20164	26124	27903	1,1	57985	58895	60596	2,3
Estonija	569	811	897	5,6	214	464	554	3,5
Irska	3144	4258	3336	2,1	3494	5446	5543	3,5
Grčija	10246	11357	10505	5	4663	2383	2266	1,1
Španija	34222	40715	43026	4	7296	13266	12423	1,2
Francija	33679	36912	38682	1,9	20055	25965	29922	1,5
Italija	28959	30335	30878	2	16539	18366	20709	1,3
Ciper	2240	1882	1809	10,2	478	768	868	4,9
Latvija	134	384	551	2,7	250	563	547	2,7
Litva	428	824	966	3,1	244	722	571	1,9
Luxembourg	2138	2891	3258	7,6	1637	2493	2707	6,4
Madžarska	4204	3393	4028	4	1624	1503	1780	1,8
Malta	628	607	909	14	202	253	235	3,6
Nizozemska	7505	9037	10378	1,7	13417	13560	14748	2,4
Avstrija	11046	13255	14267	4,7	7366	7641	7531	2,5
Poljska	5190	5752	7647	2,1	3904	5751	5741	1,6

Portugalska	6125	6672	8146	4,8	2363	2658	2974	1,7	Tabela 2: nadaljevanje
Romunija	404	1032	1019	0,7	501	1032	1409	1	
Slovenija	1102	1555	1945	5,4	600	772	828	2,3	
Slovaška	1051	1208	1803	2,6	658	842	1609	2,3	
Finska	1609	1891	2768	1,5	2070	2723	3432	1,8	
Švedska	4771	7251	9967	2,6	7736	9167	11374	2,9	
Velika Britanija	21082	27581	25792	1,5	42414	50300	36275	2,1	
Islandija	259	381	504	5	415	857	528	5,2	
Norveška (2)	2157	2866	2909	1,1	4787	9197	8871	3,3	
Švica (3)		8611	11307	2,7		7347	8422	2	
Hrvaška		6264	6590	14,7		584	632	1,4	
Turčija (3)	9033	13422	15695	2,9	1941	2185	3640	0,7	
Japonska (3)	3697	6750	9967	0,2	29598	21424	21041	0,5	
ZDA (3)	102638	88625	101717	0,9	71113	62486	62379	0,6	

(1) Ekstra EU-27 tokovi

(2) 2009 namesto 2011

(3) 2010 namesto 2011

Vsak turist, ki se odpravi na pot, ustvari določena pričakovanja, med katere sodi varnost na poti in v kraju bivanja. K temu prispeva tako turist sam kot tudi ostali turistični ponudniki: turistične agencije, hotelirji, prevozniki, organizacije, zadolžene za varovanje itd.

Kurež (2011) ugotavlja, da se vzporedno z razvojem človeške družbe spreminja tudi pojmovanje varnosti. Koncept varnosti si lahko predstavljamo kot živi organizem, ki se z evolucijo nenehno spreminja, razvija in raste ter dopolnjuje in prilagaja okolju.

Varnost kot dobrina pridobiva vedno večji pomen, kar posledično pomeni, da je bodočnost turistične panoge vse bolj odvisna od dejavnika varnosti (Meško in Dobovšek, 1999). Dejstvo je, da turisti praviloma izbirajo varne turistične destinacije. Pri tem je lahko njihova percepcija varnosti na konkretni destinaciji posledica osebne izkušnje, prenesene izkušnje znancev/prijateljev ali pa informacij pridobljenih preko najrazličnejših medijev. Po podatkih Slovenske turistične organizacije (2012) je na lestvici globalne varnosti v Evropi Slovenija v letu 2011 zasedla 10. mesto, v letu 2010 pa 9. mesto. Travel and Tourism Competitiveness Index (World Economic Forum [WEF], 2009, 2011, 2013) je za leto 2013 objavil podatke, da je Slovenija po skupni oceni turističnega indeksa konkurenčnosti med 140 državami zasedla 36. mesto in dosegla enako uvrstitev kot v letu 2008, ko je bilo v analizo vključenih deset držav manj. Po upoštevanih parametrih Mekinca in Dobovška (2011) nas to še vedno uvršča med države nad povprečjem. Turisti torej Slovenijo dojemajo kot varno državo oziroma izmed najvarnejših evropskih

destinacij. Hreščak (2010) pravi, da v zadnjem času varnost postaja eden izmed ključnih kriterijev po katerih se turisti odločajo, ali bodo določeno državo obiskali ali ne. Globalni pomen in razsežnost turizma kot gospodarske dejavnosti, sta povzročila, da varnostni problemi in skrbi ne zadevajo samo posameznika in njegove odločitve za potovanje, ampak imajo vpliv na ekonomsko in politično stabilnost celotnih regij ali celo vsega sveta (Hall et al., 2003).

Kadar se v turističnih destinacijah ali njihovi bližini pojavijo grožnje varnosti, se to praviloma odraža v upadu števila prihodov turistov na širšem vplivnem območju. Kljub temu, da podobne grožnje varnosti, kot se pojavljajo danes, poznamo vse od pojava modernega turizma, pa je njihov vpliv izrazito narasel po koncu hladne vojne in še posebej po terorističnih napadih v ZDA 11. 9. 2001 (Kurež, 2011). Od takrat naprej varnostni incidenti lahko v večji meri vplivajo na neravnovesja v globalnem turizmu (Mansfeld in Pizam, 2006). Razloge za to pa lahko iščemo predvsem v globalni informacijski omreženosti sveta, ki lahko v realnem času prenaša informacije z enega konca sveta na drugega. Informacija o eskalaciji grožnje varnosti torej v realnem času zaokroži v domove potencialnih turistov in jih odvrne od morebitne odločitve za potovanje (Kurež, 2011). Grožnje globalne varnosti ne nastanejo same od sebe, ampak so produkt varnostnega okolja ter ga hkrati sooblikujejo. Avtorji (Wilks in Page, 2003) se v glavnem strinjajo, da so napadi na ZDA po 11. 9. 2001 za vedno spremenili naše razumevanje varnosti v mednarodnem turizmu. Zanimiva pa je ugotovitev McKercherja in Huijeve (2003), da imajo praviloma turisti kratek spomin kar zadeva varnostno situacijo na neki destinaciji, saj bodo obnovili potovanje le-to takoj, ko bo neposredna nevarnost izginila.

V nekaterih državah Vzhodne Evrope še danes zasledimo relativno zaprte varnostne sisteme, za katere je značilno, da s povečevanjem negotovosti okolja krepijo nadzorne mehanizme, s katerimi ga poskušajo obvladati. Prostor za samoorganizirano varovanje, za katerega je značilno spontano združevanje po načelih odprtega sistema, se oži in vpliva zlasti na kakovost varnosti tistih, ki nimajo lastnih virov za to. Takšne akcije se kažejo tudi navzven in lahko povzročijo nezaupanje tujcev in s tem tudi spremembo odločitve o obisku. Zatorej je treba dobro preučiti delovanje varnostnih ukrepov, ki se bodo dobro povezovali s posledicami v okolju. Časi se spreminjajo in vplivi globalizacije ne dopuščajo ponavljanje vedno istih modelov, saj le-ti zastarijo in jih je potrebno obnoviti.

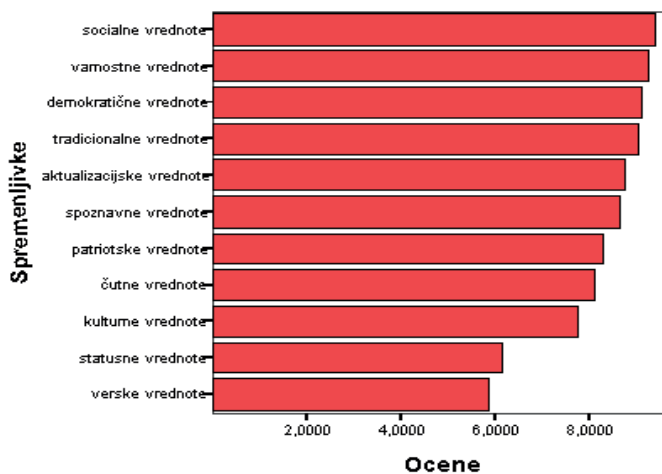
Ker pa se naša raziskava nanaša na mlado slovensko populacijo, je treba predstaviti tudi vrednote mladih, kot so varnost in potovanje, ki vplivajo na njuno zaznavanje in odločitev o potovanju v neko turistično destinacijo. Vrednote lahko definiramo kot življenjska vodila in kot takšna pomenijo zgostitev vsega tistega, kar neka kultura ceni, kar jo normativno usmerja in motivira. Bien Karlovšek et al. (2008) pravijo, da je bistvo vrednote v zagotavljanju človekove svobode in delovanja, brez kakršnekoli fizične ali psihične prisile. Zasebnost kot pravica je najpogosteje definirana v smislu prepovedi vmešavanja države in družbe, a hkrati kot vrednota, ki zagotavlja in omogoča stike z drugimi. Tipične klasifikacije zasebnost ločujejo na več vidikov: »na prostor intime, prostor interesnega individualnega udejstvovanja, na zasebno, družinsko življenje, dom, dopisovanje« (Bien Karlovšek et al., 2008).

DIONIZIČNE VREDNOTE		APOLONSKE VREDNOTE		največji obseg (velekategorijska)
HEDONSKI	POTENČNI	MORALNI	IZPOLNITVENI	večji obseg (vrednotni tip)
čutne zdravstvene varnostne	statusne patriotske	socialne demokratične tradicionalne	spoznavne estetske kulturne aktualizacijske verske	vrednotne kategorije srednjega obsega
veselje, zabava, vznemirljivo življenje, udobje, uživanje	moč, ugled, slava, denar, politični uspeh ljubezen do domovine.	ljubezen, družinska sreča, razumevanje s partnerjem mir, sloga.	resnica, modrost lepota, narava umetnost, kultura	posamezne vrednote

Tabela 3: Empirična hierarhija vrednotnega prostora, dobljena v preteklih slovenskih raziskavah (vir: Musek, 1993a, 1993b, 1993c)

Raziskave so pokazale na razlike v vrednotnih usmeritvah med starostnimi skupinami. V mladostniškem obdobju so relativno poudarjene (kar seveda ne pomeni tudi najvišje cenjene) hedonske vrednote, med katere sodi tudi varnost (Musek, Lešnik in Musek, 1993).

Povprečne ocene pomembnosti vrednotnih kategorij

Graf 2: Povprečne ocene pomembnosti vrednotnih kategorij (vir: Musek, 2000)

Ocene se gibljejo med 1 in 10, pri čemer 1 pomeni najmanjšo povprečno pomembnost posamezne spremenljivke (vrednote) in ocena 10 najvišjo povprečno pomembnost posamezne spremenljivke (vrednote).

Kot vidimo na grafu 2, so v ospredju apolonske vrednote (zlasti moralne), med kategorijami vrednot srednjega obsega pa so v ospredju socialne, varnostne,

demokratične in tradicionalne vrednote. Med posameznimi vrednotami so kot najpomembnejše v našem slovenskem prostoru ocenjene zdravje, ljubezen, svoboda, mir, družinske vrednote, poštenost, prijateljstvo in pravica (glej graf 2). S pomočjo raziskav Gorenčičeve (2009), Uletove in Kuharja (2002) o vrednotah mladih iz leta 2000 in 2009 bomo pripomogli k lažjemu razumevanju dobljenih rezultatov naše raziskave. Izpostaviti je treba dejstvo, ki ga navaja tudi Gorenčičeva (2009), da je bilo že v devetdesetih letih opravljenih več obširnih raziskav vrednot slovenske mladine. Leta 1993 so v raziskavo vključili srednješolce, leta 1995 so bili vključeni študenti ter leta 1998 osnovnošolci. Še pomembnejši sta raziskavi Mladina 2000 in 2009 (Gorenčič, 2009; Ule in Kuhar, 2002), ki imata največjo raziskovalno vrednost, saj sta opravljeni na reprezentativnem vzorcu slovenske mladine. Raziskava Mladina 2000 (Miheljak in Antončič, 2002), opravljena leta 2000, je pokazala, da so mladim pomembne globalne vrednote, kot so mir v svetu, varovanje narave, varnost naroda pred sovražniki ter liberalne vrednote (npr. svoboda delovanja). Nasprotno pa mladi ocenjujejo kot nepomembne egoistično-materialistične vrednote (biti avtoriteta in imeti moč nad drugimi, pomembnost materialnih dobrin). Ponovno opravljena raziskava Mladina 2009 (Gorenčič, 2009) je pokazala, da so še vedno podobno visoko cenjene globalne in liberalne vrednote. Pri egoistično-materialističnih vrednotah pa je opaziti, da jim mladi dajejo nekoliko večjo pomembnost. Raziskave (Miheljak in Antončič, 2002) dokazujejo, da postajajo vrednote mladih vse bolj subjektivne, pomembna je pravica do individualnosti, kar navaja v svoji raziskavi tudi Uletova (2004). Mladi cenijo osebne potrebe bolj kot vse drugo. Te ugotovitve o obratu v zasebnost in upadanju pomena velikih zgodb med mladimi potrjujejo tudi rezultati raziskave Mladina 2000 in 2009 (Gorenčič, 2009; Ule in Kuhar, 2002). Vrednota potovanja je za mladino zelo pomembna, kar dokazujejo rezultati ankete iz leta 2000, ko je več kot 1/3 anketirancev ocenila, da je potovanje zelo pomembno, enak rezultat pa se je pojavil v vnovični anketi mladih iz leta 2009. Z navedenimi raziskavami je Gorenčičeva (2009) prišla tudi do sklepa, da so vrednote mladih čedalje manj »tipično« mlade, saj se opirajo na vrednote odraslih. Tako lahko zaključimo, da je današnja mladina bolj orientirana k osebnemu sklopu vrednot, prišlo je do prehoda materialnih in kariernih vrednot k postmaterialnim in osebnostnim vrednotam.

Teoretični uvod lahko sklenemo z dejstvom, da percepcija varnosti predstavlja pomemben dejavnik pri odločitvi o izbiri destinacije (Rittichainuwat in Chakraborty, 2009). Danes imajo turisti na voljo toliko možnosti za preživljanje počitnic in potovanja, da lahko pogojno nevarno destinacijo brez večjih problemov nadomestijo s podobno ali povsem drugačno destinacijo, ki teh problemov varnosti nima (Čavlek, 2002). Izpostaviti velja tudi dejstvo, ki ga navaja Uletova (2004), da sta mladost in mladina rezultat razvoja in sprememb sodobnih družb, obenem pa sta s svojimi hitrimi reakcijami na te spremembe občutljiv barometer in napovedovalec bodočih družbenih tokov. Torej lahko sklepamo, da bo to, kar danes dela, govori mlada generacija, jutri splošen vzorec obnašanja in delovanja. Če torej danes mlada generacija veliko potuje in ji je potovanje vrednota, potem bo v prihodnosti vrednota potovanja celotni družbi bolj pomembna in vsi skupaj bomo potovali več kot danes. Prevladujoče vrednote v posamezni družbi so

namreč temelj kulture te družbe in praviloma vplivajo na normiranje delovanja posameznika, kot navaja Mekinc (2007: 512–513). Temu primerno pa se bo povečal tudi pomen varnosti v vseh njenih razsežnostih.

2 RAZISKOVALNI PROBLEM

V raziskavi smo želeli ugotoviti, kako zaznavajo varnost v turističnih destinacijah Evrope, kjer so počitnikovali oz. izrabljali prosti čas, študenti 1. in 2. letnika VSŠ v primerjavi s študenti 1. in 2. letnika FVV. Temeljni raziskovalni problem se je nanašal na razlike v percepciji varnosti študentov dveh vsebinsko različnih visokošolskih zavodov, kateri se skozi študijske programe osredotočata na turizem oz. varnost. Pri tem smo ocenjevali, kako zaznavajo trenutno/realno stanje varnosti v državah, kamor potujejo ter kakšno stanje varnosti si želijo in pričakujejo v teh državah. Ugotavljali smo razliko med dejanskim/trenutnim in zelenim/pričakovanim stanjem varnosti, kot jo zaznavajo študenti. Temeljno hipotezo smo oblikovali kot trditev, da zaznavajo in ocenjujejo študenti FVV stanje varnosti bolj kritično kot študenti VSŠ. Pri tem smo preverjali naslednje dejavnike varnosti: varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost.

2.1 Metode

Za merjenje stališč o varnosti na potovanjih smo uporabili vprašalnik. Vprašanja so sestavljena iz sistema trditev, odgovore pa smo merili na urejenostni lestvici Likertovega tipa od 1 do 5 (1 = sploh ne soglašam, 2 = ne soglašam, 3 = niti soglašam, niti ne soglašam, 4 = soglašam, 5 = popolnoma soglašam). Za prikaz rezultatov naše raziskave smo uporabili tudi različne statistične kazalce, kot so aritmetična sredina, Mann-Whitneyjev test, frekvenčne porazdelitve odgovorov, kjer gre za prikaz neodvisnih spremenljivk. Za preverjanje nekaterih ugotovitev smo dodatno uporabili tudi *t*-test. Prav tako smo za prikaz rezultatov uporabili statistični kazalec IMSUB, ki predstavlja vrednost razlike med povprečnimi aritmetičnimi sredinami. *t*-testi so bili izračunani za pare trditev, ki so se nanašale na IMSUB. Za ostale pare *t*-testi niso bili izračunani, ker ni bilo primerjave podatkov z literaturo. Za ugotavljanje odvisnosti med šolo (FVV in VSŠ) ter odvisnimi spremenljivkami (ocenami respondentov do dejavnikov varnosti na potovanjih) smo izvedli Mann-Whitneyjev test. Za primerjavo med spolom ter odvisnimi spremenljivkami (ocenami respondentov do dejavnikov varnosti na potovanjih) pa smo izvedli hi-kvadrat test.

V raziskavi smo želeli ugotoviti, kako zaznavajo varnost na potovanjih po Evropi študenti dveh različnih študijskih smeri, med katerima je ena usmerjena na področje varnosti (FVV), druga pa na področje turizma (VSŠ). Domnevali smo, da so v povprečju študenti obeh institucij razvili različen odnos do varnosti na potovanjih, saj je njihov študij usmerjen v dve vsebinsko različni študijsko-strokovni področji. Preverjali smo njihov odnos do dejavnikov varnosti, kot so varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost.

2.2 Opis vzorca

V raziskavo smo vključili vzorec 100 študentov. Vzorec je priložnostni, populacijo pa so predstavljali vsi študenti obeh šol FVV in VŠŠ, vpisani v šolskem letu 2013/2014. V analizo je bila vključena populacija stara od 19 do 27 let, kar predstavlja 91 % celotne populacije zajetega vzorca. V vzorcu je 37 % študentov iz VŠŠ ter 63 % iz FVV. V anketo je bilo vključenih 43 % oseb moškega spola in 57 % ženskega spola. Med študenti je 70 % končalo srednjo šolo, 30 % višjo ali visoko šolo. Največ, skupaj 59 študentov (25 študentov VŠŠ in 34 študentov FVV), je kot turistično destinacijo za dopustovanje oziroma potovanje navedla Hrvaško. Na 2. mestu je Grčija, kamor je potovalo skupaj 20 študentov (6 študentov VŠŠ in 14 študentov FVV). Na 3. mestu je Italija, sledijo ji ostale turistične destinacije: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Ciper, Češka, Črna gora, Danska, Estonija, Finska, Francija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Nemčija, Norveška, Poljska, Slovaška, Srbija, Španija, Švedska, Turčija in Velika Britanija.

3 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

V tabeli 4 so prikazane povprečne vrednosti (*M*) in standardni odkloni (*SD*) ločeno za posamezno šolo. Spremenljivke so prikazane po posameznih vsebinskih sklopih, ki sovpadajo z dejavniki varnosti na potovanjih, in sicer smo prvega poimenovali varnostna klima, drugega samovarovanje in tretjega kolektivna varnost.

Tabela 4: Prikaz povprečnih vrednosti in standardnih odklonov za dejavnike: varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost v dejanskem stanju		VŠŠ		FVV	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
	1. VARNOSTNA KLIMA (I. DEJAVNIK)				
	Varnostni ukrepi so racionalni in ne motijo.	4,19	0,84	3,75	1,00
	Dobim povratno informacijo o tem, kako je poskrbljeno za mojo osebno varnost.	3,54	1,12	2,97	1,18
	Skrbijo za mojo osebno varnost ne glede na moj status.	3,97	0,96	3,60	1,33
	2. SAMOVAROVANJE (II. DEJAVNIK)				
	Ko gre za mojo varnost, ne želim tvegati in dobro premislim, kaj bom storil/a.	4,35	0,89	4,41	0,78
	Upoštevam varnostna navodila tudi, če mi okoliščine narekujejo drugače.	3,51	1,02	3,29	0,89
	Spodbuja sodelovanje z drugimi turisti (varnostnimi organi, policijo, vodstvom hotela ...) pri zagotavljanju osebne varnosti.	3,73	0,80	3,30	0,84
	Neodvisno in samostojno poskrbim za svojo varnost.	4,05	0,91	3,75	0,93
	3. KOLEKTIVNA VARNOST (III. DEJAVNIK)				
	Nadzor izvedbe varnostnih ukrepov v turističnem kraju ali nastanitvenem objektu je zlasti naloga varnostnih organov.	3,92	1,04	3,71	0,97
	Ni se potrebno povezovati z drugimi, ko gre za mojo osebno varnost.	3,54	0,93	2,95	0,92
	Varnostne kontrole so pogoste in dosledne.	3,24	1,09	2,95	1,18

Uporabljena je bila merska lestvica Likertovega tipa (1 = sploh ne soglašam, 2 = ne soglašam, 3 = niti soglašam, niti ne soglašam, 4 = soglašam, 5 = popolnoma soglašam).

Iz tabele 4 je na osnovi vrednosti aritmetične sredine M za dejavnik varnostna klima, merjen na lestvici od 1 do 5, s katerim smo merili, kako študenti zaznavajo dejansko stanje varnosti, razvidno, da obe skupini študentov dosegata svoj maksimum pri trditvi »Varnostni ukrepi so racionalni in ne motijo« ($M_{VSS} = 4,19$; $M_{FVV} = 3,75$). Največje pomisleke imajo študenti FVV ($M = 2,97$) glede pridobivanja povratnih informacij o tem, kako je poskrbljeno za njihovo osebno varnost. Rezultati proučevanega vzorca kažejo, da so študenti VSS v primerjavi s študenti FVV v povprečju manj kritični do dejavnika varnostne klime, ko dopustujejo oziroma potujejo.

V tabeli 4 so prikazani tudi odgovori na štiri trditve, ki se osredotočajo na dejavnik »samovarovanja«. Iz rezultatov je razvidno, da se študenti obeh šol v povprečju najbolj strinjajo s trditvijo »Ko gre za mojo varnost, ne želim tvegati in dobro premislim, kaj bom storil/a« ($M_{VSS} = 4,35$; $M_{FVV} = 4,41$). To je tudi edini rezultat, pri katerem se študenti FVV bolj strinjajo s trditvijo kot študenti VSS. Čeprav so vrednosti ($M_{VSS} = 3,51$; $M_{FVV} = 3,29$) pri ocenjevanju trditve »Upoštevam varnostna navodila tudi, če mi okoliščine narekujejo drugače«, nižje od ostalih, lahko na podlagi rezultatov sklepamo, da imajo študenti proučevanega vzorca relativno visoko zaupanje v varnostne organe držav, kamor potujejo.

V tabeli 4 so kot zadnji prikazani rezultati za dejavnik »kolektivna varnost«. Študenti obeh šol se strinjajo o pomenu vloge varnostnih organov pri zagotavljanju varnosti na destinaciji oz. nastanitvenem objektu, vendar so bolj prepričani v to trditev študenti VSS ($M = 3,92$) kot študenti FVV ($M = 3,71$). Glede koristnosti pogostih in doslednih kontrol s strani varnostnih organov so študenti VSS in FVV relativno nevtralni ($M_{VSS} = 3,24$; $M_{FVV} = 2,95$). Zanimivo je tudi stališče študentov VSS ($M = 3,54$), ki se strinjajo s trditvijo, da se ni treba povezovati z drugimi pri zagotavljanju varnosti, medtem ko so študenti FVV ($M = 2,95$) do te trditve nevtralni.

Največjo razliko v vrednostih med študenti obeh šol proučevanega vzorca zaznamo pri trditvi »Ni se potrebno povezovati z drugimi, ko gre za mojo osebno varnost« ($M_{VSS} = 3,54$; $M_{FVV} = 2,95$). t -test nam je pri stopnji značilnosti $p = 0,0028$ ($< 0,01$) pokazal, da sta povprečni vrednosti strinjanja s trditvijo statistično značilno različni. V povprečju se z omenjeno trditvijo bolj strinjajo študenti VSS kot FVV (zaradi višje povprečne vrednosti pri študentih VSS). Glede na višino vrednosti obeh ocen pa lahko iz rezultata sklepamo, da je obema skupinama študentov pomembno spoštovanje soglasja skupine in sodelovanje, ko gre za njihovo osebno varnost. To nekoliko odstopa od rezultatov raziskav med mladimi (Miheljak in Antončič, 2002; Ule, 2004), ki dokazujejo, da postajajo njihove vrednote vse bolj subjektivne in da po pomembnosti izstopa pravica do individualnosti. Obenem obe skupini študentov pripisujeta visok pomen k odločnosti, pogumnosti in samozavestnosti delovanja, ko gre za njihovo osebno varnost. Rezultat bi lahko povezali z razmišljanjem Ščuke (2012), ki povezuje človekov razvoj z aktivnim pridobivanjem osebnih izkušenj, ki so vezane na pravilo samouravnavanja, ko je prisotna najprej frustracija, nato napor (delo) in šele ob koncu ugodje. Za samoobvladovanje naj se posameznik odloča na podlagi izkušenj in ne zaradi strahu pred kaznijo. Disciplina do samovarovanja postane vrednota le tedaj, ko je vezana na premišljeno odločitev, ki izhaja iz preteklih izkušenj, ne pa iz strahu pred kaznijo. Le tedaj bo mladostnik v sebi razvil občutek varnosti, ozaveščenosti,

pripadnosti, smiselnosti in učinkovitosti. To stališče dopolnjuje ugotovitev raziskave, da je obema skupinama študentov ($M_{VSŠ} = 4,05$; $M_{FVV} = 3,75$) pomembna neodvisna in samostojna skrb za svojo lastno varnost. Omenjeno stališče dopolnjuje tudi Inglehartova teza (v Dalton, 2000: 913) o postmaterialističnih vrednotah, v kateri ugotavlja, da se mlajše generacije osredotočajo na vrednote, kot so samorealizacija, osebna svoboda pri odločanju, družbena enakost ter ohranjanje »kvalitete« življenja.

Ko primerjamo rezultate ocenjevanja vseh treh dejavnikov varnosti, ugotovimo, da so študenti v proučevanem vzorcu FVV do njih bolj kritični oziroma da študenti VSŠ bolje ocenjujejo trenutno stanje varnosti v državah kamor potujejo/dopustujejo. Glede na vsebino študija in sam študijski program je pričakovati, da imajo študenti FVV bolj kritičen odnos do varnosti, saj pri študiju spoznavajo vso kompleksnost pojma varnosti. Študenti FVV v procesu študija pridobijo kritičen odnos do elementov varnosti in varnostnih sistemov, zaradi česar so tudi njihove ocene bolj kritične. Raziskava Uletove in Miheljaka (1995) Mladina 93 o vrednotah in vrednotnih orientacijah je pokazala še danes trajajoči trend premika interesa mladih od velikih družbenih tem v individualizem, vsakdanji svet, varovanje zasebnosti, v kvalitetne medosebne odnose, eksperimentiranje z življenjem in potrebi po drugačnosti. To odražajo tudi rezultati naše ankete.

V raziskavi smo poleg percepcije in ocene trenutnega stanja varnosti ugotavljali tudi, kakšno je želeno oz. pričakovano stanje varnosti za respondente, ko potujejo v tujino. Za ocenjevanje zelenega stanja varnosti smo uporabili enake ocenjevalne dejavnike in trditve kot pri trenutnem stanju. Tako smo lahko opravili tudi primerjavo v percepciji trenutnega/dejanskega in zelenega/pričakovanega stanja varnosti na potovanjih.

V tabeli 5 so prikazane povprečne vrednosti za dejavnik varnostna klima, pri čemer smo tokrat spraševali, kakšno je želeno/pričakovano stanje varnosti v državah, kamor potujejo oz. dopustujejo. Ugotovimo lahko, da so pričakovanja študentov VSŠ o elementih varnosti, ki determinirajo varnostno klimo, višja kot pri študentih FVV. Visoka pričakovanja so anketirani študenti VSŠ izrazili pri trditvi »Dobim povratno informacijo o tem, kako je poskrbljeno za mojo osebno varnost«, kjer je bil dosežen maksimum vrednosti ($M = 4,27$). Najvišje ocene so študenti FVV ($M = 4,43$) namenili trditvi »Skrbijo za mojo osebno varnost ne glede na moj status«, kjer gre hkrati tudi za največjo razliko v povprečnih vrednostih (0,46) med preučevanima skupinama študentov. Ne glede na razliko pa nam je *t*-test pokazal, da povprečni vrednosti strinjanja s trditvijo nista statistično značilno različni ($p = 0,453$). To pomeni, da študenti FVV in VSŠ, ne glede na razliko v povprečni vrednosti vzorca, podobno ocenjujejo skrb za osebno varnost ne glede na njihov status. Pri ocenjevanju zelenega stanja dejavnika »samovarovanja« so pričakovanja anketiranih študentov FVV v polovici primerov nižja od anketiranih študentov VSŠ. Zelo pomembno so v zelenem stanju študenti obeh institucij ($M_{VSŠ} = 4,13$; $M_{FVV} = 3,92$) ocenili premišljeno in ne tvegano lastno ravnanje in obnašanje, ko gre za njihovo osebno varnost.

1. VARNOSTNA KLIMA (I. DEJAVNIK)	$M_{VSŠ}$	M_{FVV}
Varnostni ukrepi so racionalni in ne motijo.	3,92	4,27
Dobim povratno informacijo o tem, kako je poskrbljeno za mojo osebno varnost.	4,27	3,89
Skrbijo za mojo osebno varnost ne glede na moj status.	3,97	4,43
2. SAMOVAROVANJE (II. DEJAVNIK)		
Ko gre za mojo varnost, ne želim tvegati in dobro premislim, kaj bom storil/a.	3,92	4,13
Upoštevam varnostna navodila tudi, če mi okoliščine narekujejo drugače.	3,54	3,73
Spodbuja sodelovanje z drugimi turisti (varnostnimi organi, policijo, vodstvom hotela ...) pri zagotavljanju osebne varnosti.	3,78	3,75
Neodvisno in samostojno poskrbim za svojo varnost.	3,84	3,65
3. KOLEKTIVNA VARNOST (III. DEJAVNIK)		
Nadzor izvedbe varnostnih ukrepov v turističnem kraju ali nastanitvenem objektu je zlasti naloga varnostnih organov.	3,68	3,43
Ni se potrebno povezovati z drugimi, ko gre za mojo osebno varnost.	3,57	3,27
Varnostne kontrole so pogoste in dosledne.	3,49	3,65

Tabela 5:
Prikaz povprečnih vrednosti za dejavnike varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost v zelenem stanju

Uporabljena je bila merska lestvica Likertovega tipa (1 = sploh ne soglašam, 2 = ne soglašam, 3 = niti soglašam, niti ne soglašam, 4 = soglašam, 5 = popolnoma soglašam).

Pri dejavniku kolektivne varnosti sta povprečni vrednosti ocene zelenega stanja obeh skupin študentov, ko ocenjujejo potrebo po povezovanju z drugimi za zagotavljanje osebne varnosti ($M_{VSŠ} = 3,57$; $M_{FVV} = 3,27$), podobni. Tudi rezultat *t*-testa ($p = 0,069$) je pri stopnji značilnosti 0,05 potrdil, da ne moremo govoriti o statistično značilno različnih vrednostih. Obe skupini anketiranih študentov pa se strinjata, da so za izpeljavo varnostnih ukrepov najbolj odgovorni varnostni organi ($M_{VSŠ} = 3,68$; $M_{FVV} = 3,43$).

Rezultati primerjave ocen med dejanskim/trenutnim in želenim/pričakovanim stanjem varnosti (tabela 6) nam pokaže največjo razliko vrednosti aritmetične sredine ($IMSUB_2 = -0,8$) pri ocenjevanju dejavnika varnostne klime s strani študentov FVV. Zanimiv je tudi rezultat študentov VSŠ pri primerjavi dejanskega in zelenega stanja pri dejavniku samovarovanja, saj se bolj strinjajo s trditvami pri dejanskem kot zelenem stanju ($IMSUB_1 = 0,1$) oziroma ocenjujejo obe stanji enako pri dejavniku kolektivne varnosti ($IMSUB_1 = 0,0$). Rezultat preseneča glede na to, da Slovenija zaseda visoka mesta na lestvici globalne varnosti – 13. mesto v letu 2013, 8. mesto v letu 2012, 10. mesto v letu 2011 in 9. mesto v letu 2010 med 162 ocenjevanimi državami, kar nas uvršča med države z nadpovprečnim standardom varnosti (Mekinc in Dobovšek, 2011). To pomeni, da živijo študenti v okolju, v katerem je standard oz. stanje varnosti praviloma na višjem nivoju kot na destinacijah, kamor potujejo. Pričakovali bi torej, da bodo študenti VSŠ bolj kritični do zelenega standarda varnosti na destinacijah, kamor potujejo.

Tabela 6:
Razlika
v ocenah
dejanskega in
želenega stanja
varnosti med
respondenti

DEJAVNIKI	IMSUB ₁ (VSŠ)	IMSUB ₂ (FVV)
VARNOSTNA KLIMA	- 0,2	- 0,8
SAMOVAROVANJE	0,1	- 0,1
KOLEKTIVNA VARNOST	0,0	- 0,2

Primerjava povprečij aritmetičnih sredin med posameznimi dejavniki pri študentih FVV nam pokaže, da se pri oceni dejanskega stanja najbolj strinjajo s trditvami pri samovarovanju ($M = 3,69$) pri zelenem stanju pa z dejavnikom varnostne klime ($M = 4,19$). Tudi študenti VSŠ se pri dejanskem stanju najbolj strinjajo s trditvami pri varnostnem dejavniku samovarovanje ($M = 3,91$) in pri zelenem stanju z dejavnikom varnostne klime ($M = 4,05$). To sta torej najpomembnejša varnostna dejavnika tako za študente FVV kot VSŠ. Obe anketirani skupini se najmanj strinjata s trditvami pri dejavniku kolektivna varnost, tako dejanskega kot tudi želenega stanja.

Hi-kvadrat test med odvisno spremenljivko (ocene dejavnikov varnosti na potovanjih) in neodvisno spremenljivko (skupini študentov FVV in VSŠ) ni pokazal na statistično značilnost, saj je $p > 0,05$. Ugotovimo lahko, da so mnenja obeh ciljnih skupin respondentov relativno enaka.

Za ugotavljanje statistično značilnih razlik med spoloma ($p < 0,05$) smo uporabili Mann-Whitneyjev test. Ugotovili smo, da se statistično značilne razlike med spoloma ($p = 0,042$) pojavljajo v oceni trditve za želeno stanje »Varnostne kontrole so pogoste in dosledne« tako pri študentih FVV kot VSŠ. Prav tako smo ugotovili statistično značilne razlike ($p < 0,05$), ko smo primerjali med seboj obe ciljni skupini študentov pri trditvah: »Spodbuja sodelovanje z drugimi turisti (varnostnimi organi, policijo, vodstvom hotela ...) pri zagotavljanju osebne varnosti« ($p = 0,008$); »Varnostni ukrepi so racionalni in ne motijo« ($p = 0,02$); »Dobim povratno informacijo o tem, kako je poskrbljeno za mojo osebno varnost« ($p = 0,011$). Vse tri trditve se nanašajo na dejansko stanje. V ostalih proučevanih primerih trditvev pa ni bilo opaziti statistično značilnih razlik med spoloma in šolama.

4 TEMELJNE UGOTOVITVE RAZISKAVE

Raziskavo smo postavili na štiri stebre: 1. odnos študentov do varnosti v dejanskem stanju; 2. odnos študentov do varnosti v zelenem stanju; 3. primerjava odnosa študentov do varnosti med dejanskim in zelenim stanjem ter 4. primerjava odnosa dveh skupin študentov do le-teh. Na podlagi primerjave področja pričakovanj/želja in dejanskega/trenutnega stanja varnosti pri študentih VSŠ in FVV za dejavnike varnosti (varnostna klima, samovarovanje in kolektivna varnost) lahko ugotovimo, da ne obstaja statistično značilna razlika med pričakovanji/željami in dejanskim/trenutnim stanjem varnosti. To pomeni, da so pričakovanja, kako naj bi bilo poskrbljeno glede varnosti na potovanjih v tujini pri študentih VSŠ višja le pri dejavniku varnostna klima v primerjavi z dejanskim stanjem. Študenti FVV v primerjavi z dejanskim stanjem višje ocenjujejo želeno stanje le pri dejavniku

varnostna klima. Ugotavljamo, da so pričakovanja o stopnji varnosti na potovanju v tujini višja kot pa je dejansko oz. trenutno stanje, ki ga zaznavajo. Primerjava ocen dejanskega in želenega stanja varnosti na potovanjih pokaže večje razlike pri študentih FVV kot študentih VSS. Pri slednjih so razlike majhne, saj znaša $IMSUB_1$ od 0 do 0,2 točke. Obenem rezultati raziskave nakazujejo, da študenti drugače oblikujejo stališča, ko gre za njihovo osebno varnost v primerjavi s situacijo, ko temu ni tako.

5 ZAKLJUČEK

Globalna turistična industrija predstavlja skoraj bilijon dolarjev, v nekaterih državah pa je turizem glavni vir prihodka in podpora gospodarstvu. V letu 2013 je potovalo 940 milijonov turistov, kljub gospodarski krizi pa se zdi, da to ne vpliva na uspešnost turizma. Svet, v katerem živimo, se dramatično spreminja, zlasti na področju varnosti in varovanja. S povečano pogostostjo in ostrino kriz, ki se pojavljajo v naravi in ki jih povzroča človek v zadnjem desetletju, to vpliva tudi na spremembo občutka varnosti tako psihološko kot tudi fizično. Varnostne krize so kot senca, ki vpliva na globalni promet in s tem na turistično industrijo. Vključitev strahu kot dela potovanja na turistično destinacijo je nesprejemljiva (Mendiratta, 2010), zato naš občutek varnosti postaja vedno bolj negotov. To trditev dopolnjuje ugotovitev naše raziskave, da so pričakovanja o stopnji varnosti na potovanju v tujini višja, kot pa je dejansko oz. trenutno stanje, ki ga zaznavajo. Obenem rezultati raziskave nakazujejo, da respondenti drugače oblikujejo stališča, ko gre za njihovo osebno varnost v primerjavi s situacijo, ko temu ni tako. Stališča ljudje spreminjamo in oblikujemo skupaj s sprejemanjem znanja, izkušenj in norm iz okolja, v katerem živimo (Ule, 2009). To je gotovo eden od vzrokov za različnost stališč obeh ciljnih skupin, ki sta vključeni v vsebinsko različna študijska programa. Temu pritrjuje tudi Rus (1994), ki meni, da so stališča rezultat in učinek socializacije, ki poteka skozi različne procese učenja in ob različnih agensih socializacije. Rus (1994) še navaja, da je eden najpomembnejših procesov pri oblikovanju stališč kategorizacija. V svetu, v katerem živimo, nas obdaja na milijone dražljajev, pri tem pa nam kategorije omogočajo, da podobne dražljaje obdelamo kot skoraj identične informacije. Zaradi omenjenega so kritičnega pomena za občutek varnosti celovit spekter informacij in dražljajev, ki jih potnik pridobi in doživi na destinaciji. Skozi proaktivno, kolektivno, dosledno, dobro in jasno izraženo zavezo varnosti in potovanju turistov bodo turisti videli in začutili varnost turistične destinacije. Turistična skupnost bo prepoznala in sprejela dejstvo, da je uspeh turizma neposredno povezan z varnostjo turistov. Bistveno je, da si Nacionalna turistična agencija prizadeva skupaj z vsemi deležniki v turizmu, da ustvari politiko, sisteme in strukture, ki so potrebne za varnost turistov, in turistična industrija bi se lahko učinkovito odzvala na krizo varovanja. Pomembno je, da se policija ne vmešava v turizem v večji meri. Če turist prispe na turistično destinacijo in opazi povečano navzočnost policije, mu to ne poveča občutka varnosti, namesto tega pa ustvari občutek strahu in vzrok za nezaupanje. Do določene mere pa je navzočnost policije popolnoma sprejemljiva. V tem primeru gre za ustvarjanje, gojenje, razvijanje in dopolnjevanje kulture turizma v

družbi, ki ceni turiste ne glede na njihove poslovne ali turistične namene. Dober varovalni turistični program je več kot preprosto najetje dodatnih varnostnikov. Medtem ko turistični varovalni program ne obljublja, da se ne more nič zgoditi, vseeno zmanjša tveganje za negativne dogodke in pripravi domačina do tega, da po svojih močeh zmanjša negativne učinke morebitne nesreče. Ne glede na sistematičnost in celovitost varnostnih ukrepov je potrebno upoštevati ugotovitve raziskave, da različne skupine popotnikov različno akceptirajo varnost. V primeru predstavljene raziskave prva skupina študentov zaradi afirmacije po znanju o varnosti in samega znanja o varnostnih pojavih bolj objektivno kategorizirajo dražljaje s področja varnosti, kar se odraža tudi v bolj kritičnem odnosu do stanja in standardov varnosti. Enotna analiza rezultatov vseh respondentov je pokazala, da je v dejanskem stanju varnosti najpomembnejši dejavnik samovarovanja, najmanj pomemben pa kolektivna varnost. Kolektivna varnost je najmanj pomemben dejavnik tudi pri želenem, torej pričakovanem stanju varnosti, kar samo potrjuje ugotovitve, da se družba vedno bolj usmerja v individualnost in samoodgovornost za lastno varnost ter zanemarja pomen kolektivne varnosti. Individualna odgovornost za varnost in naraščajoča zaskrbljenost glede varnosti in varovanja turistične destinacije in proces, da prideš do teh destinacij, je povzročila, da potencialni turisti ponovno premislijo, če, kam, kdaj in kako potujejo. Kljub relativni varnosti in varovanju potovanja so se nesreče dogajale in se še bodo. Medtem ko je bivanje v tuji deželi lahko zabavno, vedno obstaja nevarnost nesreče, ravno tako, kot se lahko nevarnost zgodi doma. Vsi turisti, zlasti mladi ljudje bi se morali poučiti o nevarnostih v tujih krajih in o zaščiti pred njimi, ne glede na to, kako prepričani so, da so na varnem. Turisti bi morali raziskati destinacije, kamor gredo. Najhitrejši in najboljši način raziskovanja je na internetu, kjer poiščejo podatke o zakonodaji in stvareh, ki bi jih morali vedeti veliko pred potovanjem v to turistično državo. Prebiranje novic ali preverjanje vladnih potovalnih nasvetov lahko pomagata, da se izognemo potovanju v morda nevarno destinacijo. Državljska vojna, porast kriminala ali celo naravne nesreče se lahko zgodijo kadarkoli, torej bi turisti morali poznati razmere na destinaciji, kamor potujejo.

UPORABLJENI VIRI

- Bien Karlovšek, S., Jerše, A., Mišič, K., Pirc Musar, N., Rupnik, J. in Tomšič, A. (2008). *Zasebnost delavcev in interesi delodajalcev – kje so meje?* Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Buzan, B. in Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. New York: Cambridge University Press.
- Čavlek, N. (2002). Tour operators and destination safety. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 478–496.
- Dalton, R. J. (2000). Citizen attitudes and political behaviour. *Comparative Political Studies*, 33(6/7), 912.
- Dobovšek, B. (1997). *Organizirani kriminal*. Ljubljana: Unigraf.
- Dobovšek, B. (2009). *Transnacionalna kriminaliteta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

- Eurostat. (2014). *Trendi v turizmu*. Pridobljeno na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tourism_trends/sl
- Frangialli, F. (2011). Uvodni nagovor. V J. Mekinc in B. Dobovšek (ur.), *Varnost v turizmu* (str. 11). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Gorenčič, R. (2009). *Vloga mladih v družbi* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Grizold, A. in Bučar, B. (2011). Izzivi sodobne varnosti: od nacionalne in mednarodne do človekove varnosti. *Teorija in praksa*, 48(4), 827–851.
- Hall, C. M., Timothy, D. J. in Duval, D. T. (2003). Security and tourism: Towards a new understanding? V C. M. Hall, D. J. Timothy in D. T. Duval (ur.), *Safety and security in tourism* (str. 1–18). New York: The Haworth Press.
- Hreščak, A. (12. 5. 2010). Slovenija med najvarnejšimi turističnimi državami v Evropi; toda zdravstveni delavci v turističnih krajih preobremenjeni. *Dnevnik*. Pridobljeno na <http://www.dnevnik.si/clanek/1042358808>
- Kurež, B. (2011). Sodobno varnostno okolje in turizem. *Varstvoslovje*, 13(3), 330–347.
- Mansfeld, Y. in Pizam, A. (2006). Toward a theory of tourism security. V Y. Mansfeld in A. Pizam (ur.), *Tourism, security & safety* (str. 1–28). Oxford: Elsevier.
- McKercher, B. in Hui, E. L. L. (2003). Terrorism, economic uncertainty and outbound travel from Hong Kong. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 15(2/3), 99–115.
- Mekinc, J. (2007). *Model etičnih stališč na ravneh strateškega in operativnega managementa v slovenski policiji* (Doktorska disertacija). Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
- Mekinc, J. in Dobovšek, B. (2011). Uvodnik. V J. Mekinc in B. Dobovšek (ur.), *Varnost v turizmu* (str. 7). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Mekinc, J., Cvikl, H. in Dobovšek, B. (2011). Criminality in Slovenian tourism. V G. Meško, A. Sotlar in J. Winterdyk (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe – social control of unconventional deviance: Conference proceedings* (str. 107–124). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
- Mendiratta, A. (2010). *Taking care of tourists: Beyond safety and security*. Pridobljeno na http://www.cnnmediainfo.com/task/download/TASK_Compass_15.pdf
- Meško, G. in Dobovšek, B. (1999). Varnost in nekateri viri ogrožanj v turizmu. V A. Anžič (ur.), *Varnost in turizem* (str. 257–271). Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem – TURISTICA; Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Miheljak, J. in Antončič, E. (2002). *Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
- Mikuš, D. (1999). Vloga zasebnega varovanja pri zagotavljanju varnosti v turizmu kot sestavine kakovosti turistične ponudbe v Sloveniji. V A. Anžič (ur.), *Varnost in turizem* (str. 273). Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem – TURISTICA; Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Musek, J. (1993a). *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educey.
- Musek, J. (1993b). The universe of human values: A structural and developmental hierarchy. *Studia Psychologica*, 35(4/5), 321–326.

- Musek, J. (1993c). *Znanstvena podoba osebnosti*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J. (2000). *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J., Lešnik, P. in Musek, K. (1993). Vrednotne orientacije skozi življenje. *Psihološka obzorja*, 2(2), 25–36.
- Pečar, J. (1981). Ekološka kriminaliteta in kriminologija. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 34(1), 33–45.
- Rittichainuwat, B. N. in Chakraborty, G. (2009). Perceived travel risk regarding terrorism and disease: The case of Thailand. *Tourism Management*, 30(3), 410–418.
- Rus, S. V. (1994). *Socialna psihologija: teorija, empirija, eksperiment, uporaba*. Ljubljana: Davean.
- Slovenska turistična organizacija. (2012). *Osnovni podatki*. Pridobljeno na http://www.slovenia.info/?lng=1&id_country=1
- Ščuka, V. (2012). *Reševanje nesporazumov*. Pridobljeno na <http://www.ssz-slo.si/Media/Default/documents/publikacije/219AE1FF.pdf>
- Taurer, B. (1996). *Vpliv kakovosti policijskih storitev pri zagotavljanju varnosti v turizmu* (Magistrska naloga). Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
- Ule, M. (2004). Nove vrednote za novo tisočletje: spremembe življenjskih in vrednotnih orientacij mladih v Sloveniji. V Z. Mlinar (ur.), *Demokratizacija, profesionalizacija in odpiranje v svet* (str. 352–360). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2009). *Socialna psihologija: analitični pristop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. in Kuhar, M. (2002). Sodobna mladina: izziv sprememb. V V. Miheljak (ur.), *Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje* (str. 39–77). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
- Ule, M. in Miheljak, V. (1995). *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS.
- Wilks, J. in Page, S. J. (2003). *Managing tourist health and safety*. Oxford: Elsevier.
- World Economic Forum. (2009). *Travel & tourism competitiveness 2009*. Pridobljeno na http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_TravelTourism_Report_2009.pdf
- World Economic Forum. (2011). *Travel & tourism competitiveness 2011*. Pridobljeno na <http://www.scribd.com/doc/49473673/Travel-Tourism-Competitiveness-Report-2011>
- World Economic Forum. (2013). *The travel & tourism competitiveness report 2013*. Pridobljeno na http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_Competitiveness_Report_2013.pdf
- World Tourism Organization [UNWTO]. (2012a). *International tourism receipts grew by 4%*. Pridobljeno na <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-05-15/international-tourism-receipts-v-grew-4-2012>
- World Tourism Organization [UNWTO]. (2012b). *World tourism barometer*. Pridobljeno na http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom11_october_excerpt.pdf

O avtorjih:

Mag. Sebastjan Repnik, predavatelj na Visoki šoli GRM Upravljanje podeželja, za področje turizma ter študent doktorskega študija na Fakulteti za turistične študije Univerze na Primorskem. E-mail: sebastjan.repnik@gmail.com

Dr. Janez Mekinc, izredni profesor za področje varnosti v turizmu na Fakulteti za turistične študije Univerze na Primorskem. E-mail: janez.mekinc@turistica.si